

פרשת מסעי- לברוח מהאנוכיות

1. במדבר פרק לה

(י) דִּבֶּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֲבָרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן:
(יא) וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים מִקְלָט תְּהִיֶינָה לָכֶם וְגַם עִמָּוָה רִצְוֹן מִכַּהֲנֵשֶׁת בְּשִׁגְגָה:
(כז) כִּי בָעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרָי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרִצְוֹן אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:

2. משנה מסכת מכות פרק ב משנה ו

לפיוכך אמותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו

3. שפת אמת מסכת מכות דף יא עמוד א

כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו, לאו ברשיעי עסקינו, רק יתפללו על עצמם שיחזרו לבתיהם, וממילא יהי' הסיבה שימות הכה"ג

4. דף על הדף מכות דף יא עמוד א

מעשה שהיה בכלה שזמן נישואיה נקבע ליום ט"ו באב. הכלה מתגוררת עם אביה האלמן, וקיבל האב הודעה על מחלה קשה שפקדה אותו. ניגש האב אל בתו הכלה ובקשתו בפיו לדחות זמן נישואיה בשנה, באומר לה שאם תעבור לביתה החדש לא יוכל להסתדר בכוחות עצמו... תגובת החתן היתה "תיגשי לרב, ומה שיאמר לך – כך נעשה". השאלה הגיעה אל רבינו שליט"א והכריע בה לפי האמור במסכת מכות (י"א, א') שכיון שהרוצחים בשגגה שגלו לערי מקלט משתחררים במיתת כהן גדול, "אמותיהן של כהנים היו מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בנייהם שימותו", וגם בנידון הנ"ל, אם נעכב את החתן מלישא את כלתו, הרי הוא יתפלל בסתר לבו על חותנו שימות...

5. משנה מסכת יבמות פרק ז משנה ו

כהן גדול פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת וניסת לכהן וילדה הימנו בן הרי זה ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל אם אמו ולאו לאו הוא, היתה אם אמו חוזרת לתרומה דנית אביה לאחר מיתת בתה. וכל זמן קזה קיים חזרה לתרומה דכתיב (ויקרא כ"ג) וזרע אין לה, עיין עליה, או נת בת הכהן, או בן בן הכהן, או נת בת הכהן על סוף כל הכוונה: וזאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה: (כלומר לא יכנו כמותו כיצדאל שאם פוסלני מן התרומה):

6. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מ עמוד א

יצא ר' עקיבא ודרש: כל מי שאין מבקר הולים – כאילו שופך דמים.

7. שאילתות דרב אחאי פרשת אחרי מות שאילתא צג

בכנס ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר החולה כאילו נוטל נשמתו דכד אזיל ומשאל וחזייא צעריה בעי עליה רחמי דלימות מאי טעמי כבר השתא מיתפח ומכסיפנא הילכך לא בעי עליה רחמי (בהעמק שאלה שם מביא הנו"ב בת"י בלשון זה דכד אזיל ומשאל וחזי צעריה בעי עלי רחמי וכי לא משאל ליה בעי רחמי עליה דלימות מ"ט מתפח ומכסיפנא מיניה ותו לא בעי רחמי עליה, ומפרש דר"ל דהוא מתבייש ממנו על שלא נכנס אליו בהשתדלות להחיותו שהחזיקו למיאוש ומיכסיף לנפשיה אם ישוב לעלומיו ומש"ה מבקש שימות והרי הוא נוטל נשמתו)

8. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ז עמוד א

הנהו בי תרי דהוו דיירי (כשחלקו האחין נטל זה בית זה עלייה), חד הוה דייר עילאי וחד הוה דייר תתאי, איתבר תתאי (נטעו הכתלים התחתונים בצרף עד ששפלה תקרת העלייה ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה), א"ל תתאי לעילאי: תא ונבנייה (בוא ונסחור את כל הבית ונבנונו), א"ל: אנא שפיר קא דאירנא. א"ל: איסתריה אנא ואבנייה (משל), אמר (עליון לית לי זוכתא דלייננא ביה): לית לי דוכתא למידר בה. א"ל: אנא אוגר לך דוכתא, א"ל: לא טרחנא. לא קא מתדר לינאיני יכול לזור צניתי מפני עלייתך, שוף אכריסך (שחם קומתך עד כריסך). ועול ושוף אכריסך ופוק. אמר רב חמא: בדינא קא מעכב.

9. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק יז

כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לנחמו נכנס רבי אליעזר וישב לפניו ואמר ליה רבי רצונך אומר דבר אחד לפניך. אמר לו אמור. אמר לו אדם הראשון היה לו בן ומת וקבל עליו תנחומין... אף אתה קבל תנחומין. אמר לו לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא הזכרת לי צערו של אדם הראשון... נכנס רבי אלעזר בן ערך... נכנס וישב לפניו ואמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהפקיד אצלו המלך פקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר אוי לי אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום. אף אתה רבי היה לך בן קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא ויש לקבל עליך תנחומין כשהחזרת פקדונך שלם. אמר לו רבי אלעזר בני נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין.

10. ספר חובות הלבבות שער ג - שער עבודת האלוקים פתיחה

טובת האב על בנו. מן הידוע, כי הוא מכוון רק לתועלת עצמו בו, כי הבן נתח מהאב עם עוצם תקותו בו. והלא תראה, כי הוא מרגיש עליו יותר מגופו במאכלו ובמשתהו ובכסותו, ולדחות כל נזק מעליו, ונקל בעיניו סבל הטורח והיגיעה בעד מנוחתו... ועם כל זה חייבה התורה והשכל על הבן העבודה והכבוד והיראה.... אך טובות החומל על העני הכואב לו, הוא מכוון בה לדחות צער מעל עצמו, אשר מצאהו מעגמת נפשו וכאבו למי שחמל עליו, והוא כמי שמרפא כאב שמצאהו בעצמו בטובת ה' עליו, ואיננו נשאר מבלתי שבח....

11. קהלת פרק ז פסוק ז

וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת־כָּל־עֲמָל וְאֶת־כָּל־שְׂרֹן הַמַּעֲשֵׂה כִּי הִיא קְנָאת־אִישׁ מֵרֵעֵהוּ וְגִבּוֹרֵה הַכָּל וְרַעוּת רִיזוֹן:

12. [רבינו] בחיי במדבר פרק טז פסוק א

"כל עמל" הם קניני הגוף כגון עושר ונכסים וכבוד ושאר מעלות השררה, "כל כשרון המעשה" תורה ותשובה ומעשים טובים, "כי היא קנאת איש מרעהו"

13. ספר מסילת ישרים פרק טז

אמנם, מה שצריך לאדם יותר עיון ומלאכה רבה, הוא תערוכת האיסור, דהיינו, שלפעמים האדם הולך ועושה מצוה לשמה ממש, שכך גזר אבינו שבשמים, אמנם לא יחדל מלשתף עמה איזה פניה אחרת, או שישבחוהו בני האדם או שיקבל שכר במעשהו. ולפעמים, אפילו אם לא יהיה מתכון ממש לשיבחוהו, בשמוח לבו על השבח ירבה לדקדק יותר, כעין מעשה של בתו של רבי חנינא בן תרדיון (ע"ז יח): שהיתה פוסעת פסיעות יפות, וכיון ששמעה שאומרים כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה יותר. הרי התוספת הזה נולד מכח השבח ששיבחוהו.

22. משנה מסכת גיטין פרק ט משנה י

בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה שנאמר (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו:

23. והגדת הגדה של פסח עמוד 114

תמוה. אברך חוזר מהכולל, המטבח מלא עשן והאוכל נשרף – ולרבנות?! כבר גט?! ומזבח מוריד דמעות?! והתשובה שיש לדיק: מדוע אמרו שהקדיחה תבשילו. למה לא אמרו שהקדיחה תבשילה?

אז זה בדיוק העניין. הניחה הסיר על הלהבה, הטלפון צלצל. חברה על הקו... דברה ודברה ודברה, עד שמשוהו עקצץ באף, בטח יש שרפה באיזה מקום. קשה לנשום, צריך לסגור את החלון שהעשן לא יכנס. העניים התחילו לדמוע, אוי, אני צריכה לסיים, זה הסיר שלי! ואז הוא נכנס הביתה, מה זה, למה החלון סגור? אה, אוי, טוב, פותחים. הוא יושב לשולחן, והיא פותחת את הסיר, פוף, העשן מתפוגג, ולא הכל אבוד. אמנם מסביב הפך פחם, אבל במרכז עוד אפשר להציל. ואז – אם היא אשת חיל, היא עורמת על צלחתו את המעט הטוב, וגורסת את הפחמים. אם דוגלת בשיוויוניות, תקח לעצמה חצי מזה וחצי מזה וכך תתן גם לו. אבל אם אנוכית היא, תיטול לעצמה את המעט הטוב, ותגיש לו מעטה פחם. וזהו הקדיחה את תבשילו.... אשה כזו ראוי לגרשה...

24. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יומא פרק א

שאלו את ר' אליעזר דורות האחרונים כשרים מן הראשונים (או לא) אמר להן עידיכם הברירה יוכיח (בנין הבית עד לכס דבצר שהלאקונים נבנה להם אחר שצעים שנה ואחרונים כבד נגלות זמן רב)

25. תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט עמוד ב

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו: ראשונים שנתגלה עונם (לא היו מכסין פשעיהם). - נתגלה קצם (לפי מלאות דבצל שצעים שנה אפקוד אתכם (יממיה כט)), אחרונים שלא נתגלה עונם – לא נתגלה קצם (בני מקלש שני קצעים היו בסתם).

26. יערות דבש דרשה ז

אמנם בבית שני שהיה שנאת חנם ולשון הרע, ומזה לא שבו בעוה"ר, ועד היום מחזיקים בטומאה זו לשנוא חנם... ואם כן לא נתגלה עדיין עוון בית שני כי הלא להיתר יחשב, ולכך בעוה"ר לא נתגלה קצם ואנו יושבים זמן בגולה, כי כל זמן שסיבה המביא לידי חולי לא תסור אי אפשר לרפאות החולה.

27. הרש"ב מליובאוויטש קונטרס "החלצו רנ"ט"

שנאת חנם, שהוא שונא אותו חנם על לא דבר... השנאה היא, מצד שלא יכול לסבול את הזולת והסיבה היא הישות שלו שהוא חשוב בעיני עצמו... דמפני הישות שלו אינו נותן מקום לזולתו, דהזולת בהכרח ממעט מציאותו, ולכן אינו יכול לסבול אותו... והנה ביותר ימצא עוון שנאת חנם בעוה"ר בעובדי ה' שכאו"א בונה במה לעצמו בעסק התורה ע"פ דעתו ושכלו דוקא... וכפי דעתו ושכלו יחשוב שכן הוא האמת, וסרבת זולתו אינו מקבל כלל

14. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יח עמוד א

אתוהו לרבי חנינא בן תרדיון, אמרו ליה: אמאי קא עסקת באורייתא? אמר להו: כאשר צוני ה' אלקי מיד גזרו עליו לשריפה, ועל אשתו להריגה, ועל בתו לישב בקובה של זונות... ועל בתו לישב בקובה של זונות, דאמר ר' יוחנן: פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו: כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה.

15. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף י עמוד ב

אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: בני, מהו שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וחסד לאומים הטאת? נענה רבי אליעזר ואמר: צדקה תרומם גוי – אלו ישראל, דכתיב: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וחסד לאומים הטאת – כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין הטא הוא להן, שאינם עושין אלא להתגדל בו... ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא? והתניא: האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני, ובשביל שאזכה לעולם הבא – הרי זה צדיק גמור! (על דבר זה ומתקנה זו). לא קשיא: כאן בישראל, כאן בעובד כוכבים. (ושאל דעתן לשמים בין יחיה בין לא יחיה אינו מהרהר אחר מדת הדין אבל עכו"ם אינו נותן אלא ע"מ כן ואם לאו מתחרט).

16. רש"י בראשית פרק מו פסוק כו

מלאכי צדיקא רבה (ד' ו) עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן (לעיל לו ו) נפשות ביתו, לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה, יעקב שצעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש, לפי שהיו עובדים לאל אחד:

17. חתם סופר על התורה פרשת ויחי

ולא ידעתי ההכרח דנפשות עשו עבדו לאלהות הרבה, אפשר כולם כאחד השתחוו לשמש או לירח. אבל הענין, שכל העמים עובדים אלוהיהם להנאת עצמם, להשיג גבורה עושר וכבוד. ואין לאחד מהם ענין עם אלהי חברו. אבל אנחנו עם ה' מתכוונים לעשות לו נחת רוח.

18. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

שוב מעשה בנכרי אחד... בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך שני לחברך לא תעביד – זו היא כל התורה כולה, ואידך – פירושה הוא, זיל גמור.

19. ש"ך על התורה ויקרא יט יח

לומר שאהבת אדם לחברו כולל כל מצוות שבין אדם לחברו, עשה ולא תעשה, ומאהבת חברו יבוא לאהבת המקום, ומשם יבוא לדעת המצוות האלוקות

20. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

דבר אחר: שקר החן – זה דורו של משה ויהושע, והבל היפי – זה דורו של חזקיה, יראת ה' היא תתהלל – זה דורו של רבי יהודה ברבי אלעאי. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין במלית אחת ועוסקין בתורה.

21. שיחות מוסר מאמר לו

בדרך הטבע אין טלית אחת מספקת לששה אנשים, אבל זה רק כשכל אחד חושב על עצמו ודואג שיהיה הוא מכוסה, באופן זה אי אפשר בשום אופן שיהיו כולם מכוסים, אולם בדורו של ר' יהודה ב"ר אלעאי היה כל אחד דואג לחברו ומכסה את זולתו, ובאופן זה מספקת טלית אחת לששה, כשכל אחד חושב על חברו ונותן לזולתו כולם מכוסים, אבל אם כל אחד מושך לעצמו לא יהיה מכוסה אפילו אחד, וזוהי מעלת דורו של ר' יהודה ב"ר אלעאי.

סיכום

קם מאבלותו ונרגע. נשאל מה מרגיע בזה, עד עכשיו היה אחד שהצטער ועכשיו יש שניים?! אלא שהמרגיע הוא שצרת רבים, היא אמנם נחמת שוטים אבל בכל זאת היא חצי נחמה. ולמה? כי לעבור לבד את הצרה זה קשה ולעבור עם חבר זה יותר קל, אבל סוף סוף החבר סובל? למי איכפת העיקר שהתחושה שלי תהיה תחושה טובה יותר.

בחור, (לפחות חושב שהוא בחור) מצפה לנסיכה שתגיע. הזמן עובר השערות מלבינות והוא הולך לגור בביצה. עשרה רווקים מוצאים לעצמם קצת 'נחת' בדירה בנחלות. פתאום שומעים על אחד מהביצה שהתארס. מגיע המאורס לדירה וכולם מחבקים אותו. מחייכים חיוך מאולץ כדי לא להראות שבורים וברגע שהמאורס יוצא עושים קריעה. למה? כי האדם הוא יצור אנוכי, וטוב שני רווקים בביצה מאשר אחד בחופה....

מורה מעביר שיעור בכיתה, חוצפא יסגא, זכה וילדי הגאולה לומדים אצלו. כסאות עפים באויר, המורה מסתובב ללוח ומכת אש של גירים, המורה בטוח ששוב חוגגים לו בר מצוה... יוצא מהכיתה ואומר לעצמו זהו אני פורש. מסתכל ימינה ורואה את המורה של הכיתה השנייה יוצא עם חולצה חצי פתוחה ומשקפיים שבורות. שואל מה קרה? המורה עונה: אני עוזב את ההוראה. נחה דעתו של המורה הראשון. למה נחה דעתו, עד עכשיו היו שלושים חצופים ועכשיו יש ששים? מה זה משנה העיקר שזה מרגיע. זו אנוכיות וכולנו שמה!

הבאנו הרבה דוגמאות ונמשיך עם דוגמאות מזעזעות יותר ממקורות חז"ל.

5-9 – ידוע שבת כהן, שמתחנת עם ישראל, אינה יכולה לאכול תרומה. לאחר מיתת בעלה היא חוזרת להיותה הראשון בתנאי שאין לה ולד. ואין לה צאצאים מהולד (אפילו אם הבת שלה מתה כיון שלבת היה בן הסבתא אסורה לאכול בתרומה)

עכשיו נתבונן במשנה: בת כהן התחנתה עם ישראל ובשעה טובה נולדה בת. גדלה הבת הגיעה לפרקה והתחנתה עם כהן ובשעה טובה נולד להם בן זכר. הבן הזה מאכיל את אמו בתרומה ולעומת זאת פוסל את סבתו מלאכול תרומה. עכשיו תחזיקו חזק ותשמעו מה הסבתא אומרת: 'לא ירבו כמותו בישראל שהוא פוסלני מן התורמה (ציטוט של רבנו עובדיה מברטנורא). אתם מבינים מה הולך פה?! זכתה הסבתא ויש לה נכד כהן גדול, ומה יש לה לומר על כך, 'לא ירבו כמותו בישראל' ולמה כי הוא פוסל אותה מתרומה. ונשאל מה איכפת לך, לכי למכולת ותקני אצל הירקן, אך גם לזה יש לה תשובה: 'תרומה יותר זולה מפירות חולין'. טוב, נאמר שהסבתא חולת נפש, אולי, אבל המשנה נכתבה לא לחולי נפש, המשנה נכתב לכל אחד מאיתנו וכנראה שהאנוכיות הזאת קיימת אצל כולנו!

אם חשבתם שזה היה מקור מזעזע חכו למקור הבא הגמרא מביאה את דברי ר"ע שכל מי שאינו מבקר חולים כאלו שופך דמים. השאילתות מסביר את דבריו כפשוטם. נכתוב את הדברים בצורה סיפורית:

משה זיכרמן (שם בדוי) ל"ע עבר ארוע מוחי. התאשפז בבלינסון. השכן דלת מול שומע ומיד דופק בדלת. שואל את האשה מה שלום משה. האשה עונה צריך תפילות. אומר השכן בעז"ה מחר אלך לבקר. יום המחר הגיע, דיבורים לחוד ומעשים לחוד והשכן נרדם על הספה. למחרת שוב דופק בבית משפחת זיכרמן ומתעניין במצב. והתשובה אותה תשובה, צריך תפילות. גמר בדעתו שמחר ילך לבקר, אבל הספה מאד נוחה ושוב נרדם. פתאום מתעורר ושומע דפיקות בדלת. בדלת עומדת אשתו של משה עם חיוך מקצה לקצה. מה קרה? שואל השכן בדאגה. ניסי ניסים!! משה התעורר, הוא הולך ומדבר ומרגיש טוב בעז"ה מחר משתחרר. השכן שומע, מחייך בנימוס. הדלת נסגרת ומשה יושב לומר תהילים. תשאלו על מה אומר תהילים? שמשה ימות! למה? כי זה מאד יבייש אותו שמשה יחזור מבית החולים והוא לא ביקר אותו. עדיף שמשה ימות והוא לא יתבייש....

הקדמה: בימים אלו אנו נמצאים בימי בין המצרים. ימים המציינים את הכאב על חורבן בית ראשון וחורבן בית שני. חובתנו כיהודים להשתוקק לראות את בית מקדשנו בנוי בירושלים. חובתנו כיהודים להשתוקק ולשוב לעבודת הקרבנות וחובתנו כיהודים לברר מהו המעכב העיקרי לכך שהבית עדין לא נבנה. הברור חשוב לא רק כדי להכות על חטא, אלא בעיקר על הקבלה לעתיד.

החצי הראשון של השיעור יעסוק בתכונה אופי טבעית הקיימת אצל כל אחד ואחד מאיתנו. תכונה שלא נעים לדבר עליה אבל כמה שלא נעים כך כולנו טבועים עמוק בתוכה, ברמה זו או אחרת. מי שקורא את החצי הראשון של השיעור בבקשה לא להפסיק ולהמשיך לקרוא גם את החצי השני. החצי השני מבאר לנו למה גם עם התכונה הזו אנחנו יכולים להצליח בעבודת ה' הפרטית ומתוך כך גם בעבודה הכללית.

1-4 – אחד הנושאים בפרשתנו הוא ערי מקלט. רוצח בשגגה גולה לאחד מערי המקלט. הרוצח בשגגה אינו יכול לצאת מעיר המקלט, הוא 'תקוע' שם עד שיקרה אחד משני המקרים הבאים: או שהוא ימות או שהכהן הגדול ימות.

המשנה במסכת מכות מספרת לנו שאמותיהן של כהנים גדולים היו מספקות לרוצחים בשגגה מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו. נעצור רגע ונשאל את עצמנו, במי מדובר כאן? ברוצחים בשגגה. רוצח בשגגה הוא אינו אדם רשע. רוצח בשגגה הוא אדם, שלא היה לו כל כוונה לפגוע בזולת, אלא שמחמת חוסר זהירות קרה ואדם נהרג בגללו. האם אנשים אלו מעדיפים שהאדם הצדיק ביותר שקיים בעם ישראל, האדם היחיד שזוכה להכנס לקודש הקדשים ימות, רק כדי שהם יוכלו להסתובב חופשי? התשובה היא כן!! האדם הוא יצור אנוכי. האדם הוא יצור שחושב על עצמו. אין לו שום בעיה לעשות למען הזולת, אבל כשנגד עיניו עומדות שתי אפשרויות: טובת הזולת וטובת עצמו, הוא מעדיף את טובת עצמו על פני טובת הזולת, גם במקרים שטובתו הפרטית היא קטנה וחסרת משמעות ביחס לטובתו של הזולת.

השפ"א מדגיש שהרוצחים בשגגה הם לא אנשים רשעים, הם גם לא מזכירים. בתפילתם את הרצון לכך שהכהן הגדול ימות. אלא הם פשוט מתפללים שיצאו לחופשי ובתוך בקשה זו, בסתר ליבם הם טומנים את הבקשה שהכהן הגדול ימות.

בטח אתם אומרים לעצמכם 'מרדכי אתה מגזים אנחנו לא רוצים, שיהיה רע לאנשים על חשבון הטובות שלנו', אז בואו נביא כמה דוגמאות ונשאל את עצמנו אם דוגמאות אלו לא שייכות גם לנו.

אדם התברך בכח הבחנה מעולה. אנשים מגיעים להתייעץ איתו. יהודי צדיק ואפילו לא לוקח כסף על היעוץ. מגיע פלוני אלמוני, היועץ מקשיב ובסוף מייעץ לעשות כך וכך. פלוני אלמוני שמע, סבר, לא קיבל ופעל ההפך מדברי היועץ. היועץ שומע שפלוני אלמוני פעל הפוך ממה שאמר. נשאל למה הוא מקווה יותר האם מקווה להצלחתו של פלוני אלמוני או לכישלונו של פלוני אלמוני? אני לא עונה על השאלה, שכל אחד יענה לבד....

למה יש כאלה שענו שאנו חפצים בכישלונו? משום שהכישלון יוכיח שהיעוץ היה נכון. אבל נשאל מה איכפת לך, הרי היעוץ היה כדי שפלוני אלמוני יצליח ובשורה התחתונה הוא הצליח, אז מה זה משנה שהעצה שלך לא היתה נכונה? זה משנה כי האדם הוא יצור אנוכי. כשאבא אומר לילד אל תעשה כך וכך, אם תעשה יקרה לך כך וכך. הילד לא מקשיב ועושה ומה האבא ניבא אכן קרה. מה צועק האבא? אמרתי לך!! אה! איזה נחת! עכשיו הילד יודע שצדקתך....

אדם עשה מבחן גדול ונכשל, מתבאס ויושב אבל וחפוי ראש. פתאום שומע שבמועד ב הוא יפגוש את החבר הכי טוב שלו. מה קורה לו?

11-14 – שלמה המלך כבר אמר 'וראיתי את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח'. על מה מדבר שלמה המלך? מבאר רבנו בחיי ש'כל כשרון המעשה' זה תורה תשובה ומעשים טובים.

אתם מבינים? גם מה שאנחנו עושים ברוחניות גם זה נובע מאנוכיות. אפילו הדבר היחיד שחשבנו שבו אנחנו לא אנוכיים, בא שלמה ואומר שכח מזה, גם זה אנוכי! (כבר כתבתי בהקדמה שלשיעור יש סוף טוב ותאזרו בסבלנות ובסוף זה יגיע...)

הבת של רבי חנינא בן תרדיון נענשה והושיבו אותה בקובה של זונות. למה? כי היא שמעה איך אנשים משבחים את הצניעות שלה וזה גרם לה להיות יותר צנועה.

עומד רב ומעביר שיעורים. לוקח כסף על ההרצאה. גם אם הוא מעורר את כולם, יתכן מאד שיענש על זה. למה? כי המניע למעשים הטובים שלו הם אנוכיים! אז נשאל, מה אסור לקחת כסף?! אסור להתקדם בעבודת ה' מתוך שלא לשמה?!

ובכלל מה אתה בא לומר בשיעור הזה, שאנחנו אנוכיים ולא שווים כלום?! איך אפשר לחיות ככה?! באנו להתחזק ויצאנו חלשים! תפסיק לשלוח לנו שיעורים! אז עכשיו אנחנו מגיעים לשלב המרגיע ומה מצפים מאיתנו. הקב"ה מודע לתכונה הזו ואינני בטוח שיש ציפייה שהיא תעלם לחלוטין. אבל בואו נראה מה כן מצפים ונראה שהדברים מאד מעודדים, מחזקים ומרוממים ובעז"ה יביאו לבניין בית המקדש!

15-17- שאל רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו מהו 'צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת'. ענה רבי אליעזר: צדקה תרומם גוי אלו ישראל ו'חסד לאומים חטאת' אלו אומות העולם שכל צדקה שעושים, לא עושים אלא בשביל עצמם כדי שיפארו אותם. הגמרא מקשה מברייתא שם מבואר שמי שנותן צדקה ואומר 'על מנת שיחיה בני' הרי זה צדיק גמור. ונמצא שגם ישראל עושים את הצדקה כדי להרוויח ממנה והתרוץ של הגמרא שישראל אמנם נותן צדקה כדי שיחיה בנו, אבל אם ח"ו בסוף הוא לא יחיה הוא לא ירהר אחר מידת הדין. אבל הגוי, אם הצדקה תעזור לו ישמח ואם לא, יתחרט על מה שעשה.

גמרא זו מבארת לנו איך להתמודד עם האנוכיות שלנו. האדם הוא אכן יצור אנוכי. כש"ע יש חולי במשפחה נותנים יותר צדקה. האנוכיות קיימת וכמעט בלתי אפשרי להימלט ממנה לחלוטין. כל השאלה האם האנוכיות הזו היא המטרה וכאשר המטרה לא תבוא נבעת בהכל. או שהאנוכיות הזו קיימת, אך 'נסתדר' גם בלעדיה.

אתן דוגמא כדי להסביר.

אדם מעביר שיעורים. עומל, מכין, טורח. מעביר את השיעור, מסיים והקהל הולך. אף אחד לא בא לומר תודה, פשוט קמו והלכו. לא כי השיעור לא היה מעניין אלא פשוט כי הם לא נחמדים. התחושה לא נעימה ועכשיו המבחן. אם ימשיך לבוא ולהעביר את השיעור למרות שלא מפרגנים. הוא בסדר גמור. למרות שהוא נהנה שמפרגנים, הוא אינו תלתי בפרגונים.

אדם מבקש כסף על שיחות. לגיטימי, אבל מה יקרה אם יבוא למקום ויראה שבאמת מתקשים לשלם, האם יאמר להם נחצות, מצטער אני לא בא. או שיתגבר על האנוכיות ויעביר את השיעור גם ללא כסף. כמובן זה לא קל, פעמים שזו הפרנסה ופתיחת פתח יכולה להביא לניצול. יש לבדוק כל מקרה לגופו אבל הראש צריך להיות שאת השיעור מעבירים בכל מקרה.

חבר מזכירות - חברי מזכירות בדר"כ מקבלים רק תלונות. בקושי יש הכרת הטוב. זה קשה, זה לא נעים, אבל אם אתה יעיל תשאר! אל תלך כי לא מפרגנים. מותר להתפנק במחמאות, אבל לא להיות תלתי במחמאות. (לפעמים חוסר פרגון נובע מכך שהאדם לא מתאים וגם את זה יש לבחון)

נכון מזעזע? בטח אתם אומרים לא שייך אלינו, נכון זה קצת קיצוני, אבל אם נספר את הסיפור בלי המות, אלא שהשכן רק רוצה שמשה לא ישתחרר מחר אלא מחרתיים רק כדי שהוא לא יתבייש, זה כבר נשמע יותר הגיוני? כדי שלא נתבייש לא נענה על השאלה....

נפטר יהודי שגר בדרום הרחוק, מה מדאיג אותנו יותר, האם המחשבה על הנסיעה שנתקעה לנו באמצע החיים, או היתומים?....

סיפור נוסף שמופיע בגמרא וגם אותו נספר בלשון עממית. שני אחים ירשו בית שתי קומות. אחד קיבל את הקומה העליונה והשני את הקומה התחתונה. עבר זמן והבית התחיל לשקוע. הכל היה נחמד עד שהאח מהקומה התחתונה מגלה שפרצו לו ארבע דיסקים בגב בגלל שהוא הולך כפוף בבית. פונה לאח ואומר לו בוא נהרוס את הבית ונבנה מחדש. האח לא מתבלבל וטוען, מחילה אבל הבית שלי תקין. האח מהקומה התחתונה מציע שכל השיפוץ עליו, אבל האח מהקומה העליונה טוען שבזמן השיפוץ לא יהיה לו איפה לגור. מציע האח לשכור לו בית אבל האח לא מסכים וטוען אין לי כח להזמין הובלה. האח מהקומה התחתונה מאבד את הסבלנות ואומר לו 'ריבוננו של עולם! אני לא יכול לגור ככה בבית', האח לא נבהל, ואומר לו, מה הבעיה תרד עם הכרס שלך עד לריצפה ותזחול לבית, את כל הדברים תעשה בשכיבה, תבשל בשכיבה, תתקלח בשכיבה, תלך לשיירותים בשכיבה. אולי בהתחלה יהיה קשה, אבל בסוף תתרגל... אם הגמרא היתה נגמרת כאן היינו אומרים שצריך לאשפז את האח מהקומה העליונה בבית חולים לאנוכיים, אבל הגמרא מסיימת ואומרת 'בדינא קא מעכב'. אין זה אומר שהגמרא מחזקת את האח בקומה העליונה. אבל ההלכה עמו והוא נבל ברשות התורה.

אדם רוצה להרחיב את הדירה, ההרחבה לא מפריעה לאף אחד. הזמין חומרים, סגר עם קבלן בנה ואחרי שבוע מקבל צו הריסה. מי התלונן? השכנים. למה? כובע! אין סיבה אמיתית, רק תחושת החמצה שהוא גר בבית מורחב ואני גר בבית מורחב פחות. לא להאמין, אבל כך אנחנו חיים!!!!

10- אם הייתי מעביר לכם את השיעור פנים אל פנים (בעז"ה גם זה יקרה בעתו ובזמנו...) בטח הייתם שואלים: 'ומה עם כל מה שאנחנו עושים לילדים שלנו, ומה עם זה שאנחנו נותנים צדקה'. התשובה נמצא בחובת הלבבות וגם היא לא 'נעימה'. כל מה שאדם עושה למען בנו זה בעצם למען עצמו. הוא דואג להמשכיות שלו בעולם. כל התקווה של האבא מרוכזת בבנו לא בגלל הבן אלא בגלל עצמו.

כשרואים את הבן של השכן שפרק עול, שמים את הידים על הלחיים ואומרים אוי אוי אוי. בזה מתחיל ונגמר כל הכאב. אבל כשרואה אדם של"ע בנו פורק עול, הוא לא מצליח לישון בלילה, מסתובב מצד לצד ושלא לדבר על אשתו שמרוב הסתובבויות, כבר הגיעה לבית של השכנים. למה? הרי גם הבן של השכן הוא יהודי והוא יכול להכריע את כל העולם לכף חובה או לכף זכות. יש לנו מושג מה זה לאבד יהודי ששמר תורה ומצוות ועכשיו לא שומר. יתכן וכל העולם יתמוטט בגללו. אז למה זה לא מטריד אותנו? כי אנחנו אנוכיים....

מגיע אדם שבאמת נראה מסכן ומבקש עזרה כספית. מוצאים עשרה שקלים מהכיס ומברכים אותו שיצליח. אומר בעל חובת הלבבות, אתה יודע למה נתת צדקה? כדי להשתיק את המצפון שלך. רוצים ראייה לדבריו? קבלו – ארגון צדקה מתקשר, מבקשים תרומה. מחכים כמה שניות ואומרים סליחה החודש כבר תרמנו. תגידי, זה לא קשור, בטלפון לא נותנים כי כולם רמאים. יכול להיות שכן ויכול להיות שלא. אבל מהתשובה הזו משמע שאם היינו יודעים בודאות שמדובר בארגון ישר שלא לוקח לעצמו אחוזים היינו תורמים. אז יש לי עצה. כל פעם שיש טלפון נכתוב איזה סכום היינו נותנים אילו היה מדובר בארגון ישר ובסוף החודש נסתכל מה הסכום שהצטבר. את כל הסכום הזה ניתן לאנשים שאנחנו יודעים שהם נזקקים. אם נעשה כך אפשר להתחיל לדבר על כך שהצדקה היא לשם שמים....

24-27 – כששאלו את ר' אליעזר האם דורות אחרונים כשרים יותר מדורות ראשונים הוא ענה בית המקדש יוכיח. הראשונים נבנה להם בית המקדש לאחר שבעים שנות גלות, אבל דורות אחרונים עדין מחכים שיבנה ומשמע שהם פחות כשרים.

הגמרא ביומא אומרת שדור בית שני היו רשעים בסתר ועוונם לא התגלה ו'ביערות דבש' ביאר שעוונם לא התגלה כיון שנחשב להם להיתר. לא רק כלפי אחרים נראה להיתר, אלא כלפי עצמם. הם כלל לא הבינו על מה הכעס והחרון, היו בטוחים שהכל לשם שמים. העוון הזה הוא שנאת חנים. ומבאר הרש"ב מליובאוויטש ששנאת חנם באה מכך שלא יכול לסבול את הזולת משום אהבת עצמו, משום האנוכיות עליה דיברנו כל כך הרבה.

חברים יקרים!

ימי בין המצרים מחייבים אותנו לברוח מהאנוכיות ולתת מקום לזולת. ימי בין המצרים מחייבים אותנו לשאוף ולהגיע למדרגת הדור של ר' יהודה ברבי אילאעי להתכנסות ששה אנשים בכסות אחת ולא להרגיש שחסר לנו משהו. המערכת הראשונה והחשובה ביותר לעבוד על זה זו המערכת הזוגית. לברוח מויכוחים, לא להתעקש על שטויות, לפנק ולבוא לקראת. מערכות רבות יש לפנינו. מערכת שכנים, מערכת החברים לעבודה וכו'. להתנתק לגמרי ספק אם נצליח, אבל העבודה תביא אותנו לחוסר תלות באנוכיות שהיא העיקר וככל שנתאמץ יותר נראה שאנו הולכים ומזדככים וכך תבוא ברכה גדולה לנו ולכל העולם!!!

בעז"ה שנזכר שתתקיים בנו הנבואה 'וְהָיָה בְּאַחֲרֵי הַיָּמִים נֶאֱמָר: הָיָה הָרַב בֵּית יִקְנוֹן בְּרֵאשֵׁי הָהָרִים וְנִשְׂא מִגְבָּעוֹת וְנִהְרָו אֵלָיו כָּל־הַגּוֹיִם' שבת שלום!!!

אדם עובד במוסד חינוכי. מרגיש שהוא עושה הרבה. יש קשר טוב בינו לבין התלמידים. מצליח לרומם את החברה מצליח למנף אותם. פתאום מקבל הצעה להיות מפקח. לפני שאתה הולך על זה תבדוק למה אתה הולך. בדר"כ מפקח לא עושה הרבה. צריך אותו בשביל הפרוטוקול. כשהוא מגיע כולם מחייכים כדי להיראות יפה וכשהוא הולך כולם מחייכים על זה שהוא הלך. נכון, מפקח מרוויח יותר, לא צריך להתעסק עם משמעת. אבל מה התרומה שלו. הרבה פעמים תרומתו אפסית לעומת מחנך שמגדל תלמידים ליראת שמים.

כדי להגיע למדרגה שהאנוכיות לא תהיה המטרה צריך לעבוד על זה בחיי היום יום. בהתחלה העבודה היא כפייטית אבל לאט לאט האנוכיות תקטן ונוכל לבנות את חיינו לאור האמת ולא לאור הרצונות הפרטיים שלנו.

18-21 – כשבא הגר לפני הלל להתגייר וביקש מהלל שילמד אותו את כל התורה, אמר הלל: 'מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך', בתרגום לעברית – 'ואהבת לרעך כמוך' – זו כל התורה כולה ואיך זיל גמור. מבאר הש"ך על התורה שרק על ידי אהבת החבר ניתן להגיע לאהבת ה'. אהבת החבר מוציאה אותנו מהאנוכיות. נכון שפעמים אהבת החבר נובעת מאנוכיות כי החברות טובה לנו, אבל מצוות 'ואהבת לרעך כמוך', היא לא רק כלפי החבר אלא כלפי כולם וכאן זה כבר יותר קשה. אדם צריך לאהוב גם את מי שהוא לא כל כך מסתדר וכאשר אדם נוח עם הבריות, בודאי שרוח המקום נוחה הימנו

בדורו של ר' יהודה ב"ר אילעאי היו ששה אנשים מתכסים בכסות אחת. תמה ר' חיים שמואלביץ איך יתכן שבחליפה אחת יכנסו ששה אנשים ותיך שכשכל אחד חושב על חברו יש מקום לכולם, אבל כשכל אחד עסוק בעצמו ומושך את החליפה אליו אין מקום אפילו לאחד.

22-23 – החתונה היא המפתח והתקווה הגדולה ביותר לצאת מהאנוכיות. במערכת זוגית אין בושא אחד מהשני. אדם לא חושש לומר מה שהוא חושב. זה לא כמו שכנים שלפעמים אנחנו עושים כי לא נעים.

בעל בא לב"ד ומבקש להתגרש מאשתו. שואלים אותו למה? והוא אומר כי היא שרפה לי את האוכל. מוצאים ב"ד גט, מביאים עדים ונגמר הסיפור. נראה נורמלי? סה"כ נשרף התבשיל וכבר שורפים את כל המועדון?! מדייק הרב גלינסקי שהיא שרפה את תבשילו, כלומר, לבעלה נתנה את השרוף ולעצמה לקחה את מה שלא נשרף. עכשיו כל התמונה נראית אחרת. אשה שחושבת רק על עצמה באמת קשה לחיות איתה, גם בעל שחושב על עצמו קשה לחיות איתו. אי אפשר לבנות בית מתוך אנוכיות. מערכת זוגית היא מערכת שמטרתה להוציא אותנו ממעגל האנוכיות. מי שינצל את המערכת הזו ליציאה מהאנוכיות ירוויח את שני העולמות ומי שינצל את המערכת הזו לפנק את האנוכיות שלו יפסיד את שני העולמות. אם נתבונן על כל בקשה, משאלה, שאיפה של נשותנו ונרצה לממש אותה, נרוויח שאנו לאט לאט נהייה פחות אנוכיים. הדבר יבוא לידי ביטוי בעבודת ה', מול הילדים, מול השכנים ומול כל מי שאיתו אנו נפגשים.

לצערנו פעמים רבות הזוגיות מתפרקת לא כי לא יכלו להסתדר אלא כי כל אחד חשב על עצמו. בציבור החילוני 1 ל 3 זוגות מתגרש. בציבור הדתי פחות אבל האחוזים עולים.

יש פחד להתחתן, פעמים רבות הפחד נובע מהידיעה שמערכת זוגית דורשת ויתורים ודורשת מחויבות. זה נכון מאד, אבל זו גם המטרה שלנו בעולם! לצאת מה'אני' ולחשוב למען הזולת.

